

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum omnis actio infidelium sit peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

ma veritate non solum secundum affectum, ut vita moralia: sed secundum cognitionem, ut in litera dicitur: & propterea eis omnibus grauius est.

In eodem articulo dubium ex duplice capite occurrit circa illa verba. Nec potest esse, qd quantum ad quid Deum cognoscatur, qui

moris alio cui haeretico, in cuius uita praeter id, qd haereticus est, non inveniuntur homines qd reprehendunt, pponere debeamus, non audeo precipitare suam: sed haereticus est infidelis. ergo non est simpliciter dicendum, quod infidelitas sit maximum peccatorum.

¶ 2 Præt. Illud qd diminuit, uel excusat peccatum, non vñ esse maximum peccatum, sed infidelitas excusat, uel diminuit peccatum. dicit. n. Apst. 1. ad Timot. 1. Prius fuit blasphemus, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordia consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. ergo infidelitas non est maximum peccatum.

¶ 3 Præt. Maiori peccato debetur maior poena, s'm illud Deut. 25.

Pro mentira peccati erit & plaga rum modus: sed maior pena debetur infidelibus peccatis, quam in infidelibus, secundum illud ad Hebreos. 10. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei cõculauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est; ergo infidelitas non est maximum peccatorum.

SED CONTRA est, qd Augu.* dicit, exponens illud Ioan. 15. Si non uenissim, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberet. Magnum quidem, inquit, quoddam peccatum sub generali noë vult intelligi. Hoc enim est peccatum, infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata. Infidelitas ergo est maximum peccatorum.

RESPON. Dicendum, qd omne peccatum formaliter consistit in auerione a Deo, ut supra * dicitur est. Vnde tanto aliud peccatum est grauius, quanto per ipsum homo magis a Deo separatur. Per infidelitatem autem maxime homo a Deo elongatur, quia nec ueram Dei cognitionem habet. Per falsam autem cognitionem ipsius non appropinquit ei, sed magis ab eo elongatur. Nec potest esse, quod quantum ad quid Deum cognoscatur, qui falsam opinionem

ad ilium Abraham, affirmat auctorem facie Scripturam Spiritum, esse mendacem, & finit est in aliis. Ex propterea omnis infidelis fidei opinione deo, ut in litera dicitur.

Ad primum autem dicitur, quod aliud est locu*s* infidelitatis, & aliud de homine infidelis aliam cognitionem habere. Non enim dicitur in litera, quod homo infidelis nullam habet cognitionem deo, quod obiecta impugnant: sed dicitur, quod per infidelitatem non cognoscitur Deus nec simpliciter, nec secundum quid. Non simpliciter: quia falsa aliquis cognitione non est illius cognitione, sed error de illo: & propterea non facit appropinquare ad illud, sed elongari ab illo. Ignorantia enim præceps positionis elongat ab eo, quod sic ignoratur. Nec secundum quid: quia falsa enuntiatio ut sic, affert oppositionem simpliciter, vel secundum quid, iuxta materiam necessariam, vel contingentem. Cum enim dicitur. Sortes

A non est risibilis, per istam enuntiacionem assertur non Sortes: quia non risibile infert non Sortes. Cum autem dicitur, Sortes currit ipso fedente, assertur non Sortes nunc: quia assertur Sortes currens, qui non inuenitur. Et sic in omni materia patet, quod falsa enuntiatio ut sic, nihil cognitionis largitur de subiecto: quia oppositum subiecti referit. Et si dicatur, quod largitur falta cognitionem, incomplexam terminorum, dicendum est, quod huiusmodi cognitione non spectat ad fallam enuntiacionem, sed q. 14. ar. 2. & q. 20. ar. 3.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd nihil prohibet peccatum, quod est grauius secundum suum genus, esse minus graue s'm alias circumstantias. Et ideo Aug. noluit precipitare suam de malo catholicismo, & heretico aliis non peccante: quia peccatum haereticorum est grauius ex genere, potest tamen ex aliqua circumstantia alleviari: & econuerso, peccatum catholicorum ex aliqua circumstantia aggrauari.

AD SECUNDUM dicendum, qd infidelitas habet ignorantiam adiunctam, & habet disensem ad ea, quae sunt fidei: & ex hac parte habet rationem peccati grauissimi. Ex parte autem ignorantiae habet aliquam rationem excusationis, & maxime quando aliquis ex malitia non pecat, sicut fuit in Apostolo.

AD TERTIUM dicendum, qd infidelis pro peccato infidelitas est grauius punitur, quam alius peccator pro quoque; alio peccato, considerato peccati genere: sed pro alio peccato, tum pro adulterio, si committatura infidelis, & ab infidele, ceteris paribus grauius peccat infidelis, quam infidelis, tum propter notitiam ueritatis ex fide: tum etiam propter sacramenta fidei, quibus est imbutus, quibus peccando contumeliam facit.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum omnis actio infidelius sit peccatum.

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur, quod qualibet actio infidelis sit peccatum, quia super illud Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est: * di-

2. diff. 2. q. 1.
ar. 2. coll. Et
di. 4. q. 1. ar.
2. Et mal. q.
2. ar. 5. ad 7.
& Ro. 14. fi.
*Sumitur ex
Aug. & habetur in lib.
Sens. colle-
ctus ex Au-
go. cap. 106.
tom. 3.

¶ Super Questionis decima Articulum quartum.

IN articulo eiusdem questionis dubium occurrit ex Gregor. de Arimino in 38. disficio. & reliquis usque ad 41. secundi tentiuarum, volente, quod omnis actus infidelium simpliciter, qui nulla fide credunt Deum, si malus moraliter, quia deit in omnibus circumstantia ultimi finis, quia scilicet non fit recta intentione propter Deum ultimata: quia non cognoscunt Deum ultimam

Secunda Secunda S. Thomæ.

Diligent.

diligendum propter se, & omnia alia propter ipsum.
¶ Et confirmat, quia omnis intentio, quo aliud aliud a Deo diligatur p. p. t. malaqua nullum aliud a Deo est diligendum p. p. t. c., quia non est summa diligendum. Et probatur hac ultima t. c. quia. Non est summa diligendum, ergo non est p. p. t. c. diligendum: quia p. p. t. c. diligendum, potest ultime diligere, ita quod multa possunt p. p. t. c. illud ultime diligere, ergo est summa diligendum. Ergo a definitione consequentis, non est summa, ergo nec propter se diligendum.

Athen Apo.
sto. cap. 10.

¶ Et confirmatur hoc: quia ratione aliqua, p. p. t. c. diligendum, putat, actus virtutis, est p. p. t. c. diligendum, p. p. t. c. ratione alia, puta, honor & fama, quae sunt secundum se bona diligibilis, quia praeceps sunt talia: & scilicet omnia operari propter honorem & gloriam, non est peccatum: quod est contra doctrinam sanctorum.

¶ Et confirmatur hoc: quia ratione aliqua, p. p. t. c. diligendum, potest ultime diligere, ita quod multa possunt p. p. t. c. diligendum, ergo est summa diligendum. Ergo a definitione consequentis, non est summa, ergo nec propter se diligendum.

¶ 2. Pr. Fides intentionem dirigit: sed nullum bonum potest esse, quod non est ex intentione recta.

ergo in infidelibus nulla actio potest esse bona.

¶ 3. Pr. Corrupto priori corrumpitur & posterius: sed aetus fidei precedit aetus omnium virtutum. ergo cum in infidelibus non sit aetus fidei, nullum bonum opus facere possunt, sed in omni actu peccant.

SED CONTRA EST, quod de Cornelio adhuc infideli existente dictum est, quod accepit.

erant cleomofynæcius Deo. ergo

fancorum.

¶ Et confirmatur, quia alter in Genitilibus sufficiunt uerba virtutes, contra Augustinum.

¶ Ad evidenter horum considerandum est aliquid ex parte ordinis rerum, & aliquod ex parte nostri. Ex parte siquidem rerum apparet, q. sicut cum supremo agente sunt infraiora agentia, & multa prima agentia in genere hoc, vel ille, ut patet in regnis & aetibus: ita cum ultimo sine simpliciter totus universi finis multi vltimi finis in genere hoc, & illo. Nec est ultimum finis in hoc genere derogatum nisi simpliciter, nec auct. r. ab ultimo fine in genere ordinari ipsum ad ultimum finem simpliciter. Et

quoniam in agentibus agens primus in aliquo genere, puta, dux in exercitu, potest considerari dupliciter. Primo, ut est caput & pri-

mium mouens in illo ordine: secundo, ut est modus ab alio, scilicet a primo agente simpliciter, nec est una & eadem ratio ducis primo, & secundo modo sumptu: quia non est eadem ratio motuum moti, in quantum motu, & in quantum motu, ut patet proportionaliter in finibus, oportet dicere, quod finis ultimus in genere, habet duas rationes: Vnam quatenus est finis ultimus in illo genere. Et ex hac habet, quatenus est finis, quod omnia illius generis sunt propter ipsum: quatenus vero ei vltimus in illo, quod ipse non est propter aliud in illo genere. Alteram, quatenus ordinatus ad finem ultimum simpliciter, & ex hac habet, quod propter aliud sit. Ex parte autem nostri consideranda sunt tria. Primo, q. cognoscere Deum esse ultimum finem universi totius, propter se tantum diligendum, & alia propter ipsum, naturali ratione abique omni pateat, & ex 12. Metaphyl. habetur.

Cum enim pars naturaliter sit propter totum, & totum propter Deum, ut ibi ostenditur, consequens est, quod naturali ordine patet, homo seipsum propter Deum, ut ultimum finis amet: ac per hoc reliqua, quae amat, propter seipsum. Secundus, quod diligere sit Deum contingit duplicitate, scilicet implicite, & explicite. Explicite quidem, cum ad hoc homo dirigat intentionem suam. Implicite autem, cum se habet secundum affectum ad res, ut finit.

Ex eo enim quod res sunt recte ordinatae, & ad Deum mediante vniuersitate, affectus tendens in res ut sunt in gradibus suis constituta, tendit in eas implicite ut sunt propter vniuersum, & ultimum propter Deum. Tertio, ad diligendum Deum explicite ut finem naturæ, seu vniuersitatem non tenetur semper, cum sit affirmativum: nec statim, quia non prius tenetur ad explicite diligendum, quam ad explicitem cognoscendum. Constat autem, quod post multum temporis aduentum homini haec cognitio, naturaliter loquendo. Ad implicite autem diligendum Deum, ut finem naturæ, tenetur homo statim, & si non semper actualiter, quia est affirmativum, tenetur tamen quando operatur, semper virtualiter: alioquin peccat uenialiter, vel mortaliter, defecit debita circumstantia ultimi finis. Ex his autem facile farasit obiectio prima ratio nihil ualeat. Nam simpliciter infideles & posse sunt per philosophiam nostræ Deum esse finem uniuersi, & si nescirent, sufficit ad evitandum peccatum in multis suis actibus diligere, & intendere Deum implicite, habendo se quandoque ad res, ut finit: quoniam hoc non sufficit ad salutem aeternam, nec ad evitandum omnia peccata.

¶ Ad secundum autem dicitur falsum esse, quod nihil aliud

a Deo est diligibile propter se. Actus enim virtutum, siue invenientiarum, sunt diligibiles propter se. Et ad probandum aliud a Deo est summa diligibile, respondet, quod non habet rationem in vltimi finis, ita habet rationem in diligibili. Quod enim est finis ultimus simpliciter?

non omnis actio infidelis est peccatum, sed aliqua eius actio est bona.

RESPON. Dicendum, q. sicut supra * dicitur est, peccatum mortale tollit gratiam gratum facientem, non autem totaliter corrumpit bonum naturæ. Vnde cum infidelitas sit quodam peccatum mortale, infideles quidem graciarent, remanet tamen in eiusmodi bonum nature. Vnde manifestum est, q. infideles non possunt operari bona opera quae sunt ex gratia, scilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad que sufficit bonum nature, aliqualiter operari possunt. Vnde non operari, quod in omni suo opere pectent: sed quandoque aliquid

sunt bona, quia ipsa sunt bona: quodcumq. in vltimi finis in qua uita sicut quadam sunt agentia prima, & quodcumq. sunt agentia secunda, & quodcumq. sunt instrumenta agentia, &c. huiusmodi, inter minima bona sunt. Scilicet genere summe amare luminum corum, nullum multum vbi decepti videntur isti, est hoc, quod non videtur, verbi gratia, scilicet Philosopher, qui dicitur telestus, & nihil cogitando tam ante, quam non bonum, puta, intellectum perfectum, sic proprie quod tamen est appetere idem propter aliud, non propter Deum implicite: quia appetitus tendit ad similem. Tendit enim ad illam propter se, & ita effectus intentus ordinem euilem, ad aliud, quoniam nec implicite. Nec ad hoc tenetur semper, quando hoc appetere est de alijs. Vnde in Genitilibus, quoniam non finit, sed quae sunt finis dispositiones perfecte ad optimam finem virtutum, qui sunt dispositiones perfecte ad actionem, id est, felicitatem naturalem esse (nihil negatur) ponetur.

¶ In codem 4. artic. dubium adiungitur. Infidelibus ea, quibus vnum ad infidelis cultus impetrantur. Et est ratio dubius pro parte affirmativa. Quidam morte non solum qui faciunt, sed etiam qui conscientibus. Constat autem, quod cooperantes ad infidelitatem, cooperari autem vendentes opportunity, ut sunt confici intenti vltimi patet ex eo, quod illorum vendere balifas, & alia huiusmodi tempore bellum, re taxilos, & alia huiusmodi his, qui abundantur in oriente, & alia huiusmodi his, qui abundantur in occidente. Autem negativa: quia vendens aliquod ut fit, non cum empione in futuro vlt., sed solum in contraria emptione, ac per hoc si vendit iuto prestito, non dominum illius rei in illo: de vlt. autem restabat postquam erit translatum dominum.

¶ Ad hoc dicitur, quod vendere perirendia ad rationem contingit tripliciter. Primo, ea quoniam vlt. ad infidelitatem, ut sunt idola, stolæ, facerdes, & similia, hoc constat esse illicitum, ut inferius in quodlibet vlt. continetur dicitur. Secundum, ea quoniam vlt. communis est, & malum ut res naturales, puta, animalia, fructus, & iustificandi: & artificiales, ut vestes communes, & similia. Et hoc contingit tripliciter, ut vendendo ad cultum finium, & hoc est implicite, ut est in cultu finium, & hoc est explicite, ut est in cultu finium, quoniam hoc est cooperari, immitiando ad peccandum. Vel neferendo quod infidelitatem utuntur istis in suis factis, & hoc nullum pacem non habet, cum eriam ignorancia illa sit communis, quod facilius est. Vel sciendi quod infideles emunt uta per hoc in hoc casu tota difficultas conficitur. Si tamen disperderetur, quod vendendo ista communia cum aeternae intentione, ut malum futuri ex parte rei ueniat, per directe occasionem peccandi, ut in primo casu, non est principaliter ad ultimum malum, sed indirecte.

voluntatis non est cōsensus ad hoc, ut iste habeat opportuna ad facia fias, vi in secundo casu accidit, sed sola scientia futuri vius mali incertus, apparere quod malus vius, qui sequetur, non est rei peccati sic vendentis voluntarius, ita ut sibi imputetur, ac per hoc non est peccatum. Manifestatur autem hoc ex distinctione voluntarii, directe velicet, et indirecte. Comsta namque, quod si usus non est voluntarius directe cum non sit a voluntate vendenti directe, ut pater. Quid autem non sit indirecte voluntarius, quia falsum potest esse voluntarius vendentis, et non vendere, ex quo evitabilius malus vius illius rei: hinc pater, quod venditor rei habentis voluntarii indiscutibiliter, per loquendo, non tenetur caere de vi futuro: alioquin operae venditores rerum solitarii circuho, quod est factum. Per accidentem, autem, parvus sunt concipi futuri mali vires penes illum emptorem, non teneatur nisi pro quanto potest, & debet caere, ne ille in alijs viis sit. Hoc enim est nata voluntarij indirecte, quod scilicet possit & debet voluntas velle. Ceterum autem quod licet auctor in causa non teneatur, utram debet: quia non tenetur immo de auctoritate eius. Apparet autem hanc determinacionem esse veram: quia et ea voluntarii difficiuntur accidentes in humiliori, felicitate, et unde nobis voluntarii, sed in tempore belli iniusti. In his enim venditor non solum posset, sed tenetur, quantum in se est, impedit bellum iniustum, modo magis quam particulariter oppositionem pauperis: & propter ita non excusat, sicut nec vendentes venenum coniici de malo ullo futuro. Sicut enim tenetur quis auferre gladium de manu furiosi, ita tenetur ad impedendum huicmodi & tanto magis, quando sola negoziatione venditionis hoc possum. De vēditoribus autem taxillorum, & aliorum huiusmodi in suo loco interuersi erit sermo.

Super Questionis decima Articulum quintum.

In art. 5. dubium occurrit de duplice ordine specierum diversitatem uitorum, an in uno ordine sit uera diversitas specifica. Nam si distinguantur species uita secundum diversitatem specificam, non sufficiens determinatum est finitus de diversitate specifica uitorum, & virtutum ex obiectu: ne possint distinctorum species peccatorum, nisi singulariter individua cernerentur. Si autem non sunt uera species, male dicunt, quod infinita sunt, utrumque &c. Constat enim, quod de pluralitate specifica est sermo.

Ad hoc dicunt, quod peccatum, ut praedictum fuit, est in duplice genere, feliciter mali simpliciter, & mali moralis, & proprietas species eius duplicitate assignantur. Nam prout est in genere mali moralis, assignantur ei species determinatae & certae, & haec sunt que in litera dicuntur attendi penes diversitatem habitudinem ad uitrem: prout autem sunt in genere mali simpliciter assignantur ei species infinitae. Et haec sunt que in litera dicuntur attendi penes corruptionem requisitorum ad virtutem.

Atem. Et quoniam species in genere mali simpliciter, non sunt species, sed priuationes specierum, sicut malum ipsum est priuationis generis, puta, boni moralis: ideo species uitorum secundum corruptionem requisitorum, non sunt uerae & proprie species uitorum simpliciter, sed secundum quid, id est, in tali ordine. Illae autem, quae determinante sunt, simpliciter sunt species uitorum. Et propterea sufficienter superius dixerimus, id est de specifica diversitate, & ad differentiationem peccatorum sufficit illas certas species nosse. Hanc autem esse mentem auctoris in litera ex q. 94. art. 1. ad pater, quod dubium est.

ARTICVLVS V.

Vtrum sint plures infidelitatis species.

AD QVINTVM sic proceditur. **A** Videtur, quod non sunt plures infidelitatis species. Cum in fidibus, & infidelitas sint contraria, oportet quod sint circa idem: sed formale obiectum fidei est ueritas prima, aqua habet ueritatem, liceat multa materialiter credat. ergo etiam obiectum infidelitatis est ueritas prima. Eauero qua differunt infidelis, materialiter se habent in infidelitate: sed differunt secundum speciem non atten- ditur secundum principia materialia, sed secundum principia formalia. ergo infidelitatis non sunt diuersa species, secundum diuersitatem eorum, in quibus infideles errant.

T2 Prat. Infinitis modis potest aliquis a ueritate fidei deviare. Si ergo secundum diuersitates errorum diuersa species infidelitatis assignentur, uidetur sequi, quod sint infinitae infidelitatis species: & ita huiusmodi species non sunt consideranda.

T3 Prat. Idem non inuenitur in diuersis speciebus: sed contingit aliquid esse infidelem ex eo, quod errat circa diuersa. ergo diuersitas errorum non facit di-

*Infra q. 1.
art. 1. cor. 8c
autoris in litera ex q. 94. art. 1. ad
pater, quod dubium est.*

malo simpliciter loquuntur.

Et confirmatur hoc ex precedenti lib. vbi dicimus, quod corruptio quorumcumque requisitorum ad uitrem, ad idem vitium spectat, ad quod spectat obiectum in quarto, 73. art. vlt. pater. Vbi etiam in responsione ad primum patrem, quod species penes corruptionem requisitorum, sunt species mali simpliciter, & non species peccatorum.

In eodem 5. articulo occurrit de speciebus determinatis infidelitatis. Tum quia diversitas assignatur penes fidem suscepit, uel non, uidetur per accidentem, seu materialis. Reniti enim temperante, uel iustitia habita, uel non habita, eiudem ratione est, & per idem aliquis expedit a se susceptum, per quod refutat insipienti, ut patet in naturalibus: aqua enim per frigiditatem refutat primò calide, & deinde susceptum repellit: & in moralibus. Aquas enim per tenacitatem refutat expensis, & per eandem primit expendit. Tum quia diversitas specifica infidelitatis debet penes obiectorum diuersitatem assignari: hic autem assignatur penes diuersitatem habitudinem ad oppositam uitrem.

Ad hoc dicunt, quod diuersitas specierum infidelitatis enumeratur in litera, penes obiectum attenditur. Quod sic patet, cum actus fidei proprius sit afferire sententiae uerae &c. Infidelitas autem diuersitate contraria, id est, sentire contraria intentum, & propterea infidelitas, contrarie opponatur fidei: consequens est, ut species infidelitatis omnes in contraria intentum ferantur diuersi mode. Et quia tam fides, quam infidelitas fit circa intellectum motum a voluntate: ideo non secundum ueritatem contraria sententiae absolute, sed secundum quod diuersimode uariant, voluntarie sentire contraria sententiam,

Secunda Secundae S. Thomæ.

D 3 tentiam,